

Austatud Vabariigi Valitsuse liikmed

Vabaühenduste ühispöördumine: EL järgmise eelarveperioodi prioriteete tuleb kujundada koos kodanikuühiskonnaga

Vabaühenduste Liidule teadaolevalt vähendaks Rahandusministeeriumi Riigiplaani koondettepanek Euroopa Liidu 2028–2034 toetuste riiklikus partnerluskavas kodanikuühiskonna valdkonnale kavandatud rahastust võrreldes valdkonna esialgse ettepanekuga oluliselt enam kui poole võrra.

Vabaühenduste Liit on läbi viinud konsultatsioone üle 60 organisatsiooniga ning koondanud vabakonna [ühispöördumise avalikkusele](#), mille oleme avaldanud oma kodulehe ning edastanud meediakontaktidele. Avalikule pöördumisele on toetust avaldanud praeguseks hetkeks koos Vabaühenduste Liiduga 65 organisatsiooni (Lisa 1) ja toetajate nimekiri on kodulehel ajas täienev.

Konsultatsioonide ühine seisukoht oli selge: Kuigi praegu arutlusel olev EL vahendite eelarvejaotus ei ole küll riigiplaani lõppversioon, määrab see järgnevate läbirääkimiste ja meetmete detailse kujundamise lähtekoha. Seetõttu peab läbipaistvus ja kaasamine toimuma enne jaotuse kinnitamist, mitte alles selle järel.

Enam kui poole suurune kärbe nõuab sisulist põhjendust

Sellise ulatusega vähendamine ei ole tehniline eelarvekorrektsioon, vaid pika mõjuga poliitiline valik. See piiraks ühenduste võimet esindada eri ühiskonnarühmi, pakkuda ja arendada vajalikke teenuseid, toetada kogukondade kriisivalmidust ning hoida inimeste võimalusi avalikus elus osaleda. Rahastuse vähendamine ei kaota vajadusi, vaid lükkab nende lahendamise edasi ja võib muuta selle riigile kallimaks.

Valitsusel peab enne otsustamist olema võimalik hinnata, millise võrdlusaluse suhtes kärbe on arvatud, millistest tegevustest või tulemustest tuleb selle tõttu loobuda ning kuidas mõjutab see Eesti enda seatud sotsiaalse ühtekuuluvuse, põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi eesmärgi. Sama teave tuleb anda ka partneritele, kelle sisendi põhjal valdkondlik ettepanek koostati.

Varasem kaasamine ei asenda konkreetse jaotuse arutelu

Tunnustame Rahandusministeeriumi 2025. ja 2026. aastal korraldatud info-, teema- ja piirkondlikke seminare, kuhu kaasati ka vabaühendusi. Need arutelud aitasid kaardistada vajadusi ja tulevikusuundi. Samas ei ole vabaühendustele seni esitatud kommenteerimiseks koondatud eelarvejaotuse ettepanekut ega selget ülevaadet sellest, kuidas varasema kaasamise käigus antud sisendit ja valdkondlikke ettepanekuid koondatud jaotusettepanekus arvestati või muudeti.

Rahandusministeeriumi ajakava järgi esitatakse riigiplaani esmane eelarvejaotus valitsusele heakskiitmiseks 2026. aasta septembris. Detailne rakenduskava valmib

hiljem ja on kavas esitada Euroopa Komisjonile 2027. aasta oktoobris, kuid septembris kinnitav jaotus loob edasisele tööle sisulise ja rahalise raami. Seetõttu tuleb partneritel saada võimalus hinnata jaotust enne, mitte pärast valitsuse otsust.

Ühiskonna vastupidavus vajab samuti pikaajalist investeringut

Riigikaitse ja sisejulgeoleku tugevdamine on vältimatu. Samal ajal on riigieelarve kärped juba vähendanud mitmes valdkonnas vabaühenduste võimekust esindada sihtrühmi, pakkuda teenuseid ja hoida kogukondi toimivana. Piiratud riigieelarve tingimustes suureneb järgmise ELi rahastamisperioodi tähtsus just nende pikaajaliste eesmärkide saavutamisel, milleks siseriiklike vahendeid napib.

Vabaühendused jõuavad inimesteni sotsiaal-, tervise-, haridus-, noorsoo-, kultuuri-, keskkonna-, pääste- ja kriisivalmiduse valdkonnas. Nad annavad otsustajatele teavet inimeste tegelike vajaduste kohta, esindavad avalikus arutelus erinevaid ühiskonnarühmi, loovad uusi lahendusi ning aitavad ennetada probleeme, mille hilisem lahendamine on riigile kallim. Rahastuse vähendamine ei kaota neid vajadusi.

Euroopa Komisjoni kodanikuühiskonna strateegia rõhutab, et riiklikud partnerluskavad saavad toetada kodanikuühiskonna võimekust, demokraatlikku osalust ja Euroopa Liidu väärtuste kaitset. Ka Eesti riigiplaani viie erieesmärgi hulgas on sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamine ning põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi tugevdamine. Need eesmärgid peavad väljenduma ka rahalistes valikutes.

Ettepanekud Vabariigi Valitsusele

1. **Vaadata enam kui poole suurune kärbe ümber.** Mitte kinnitada kodanikuühiskonna valdkonna rahastust praegusel kujul ning tagada piisav rahastus sotsiaalse ühtekuuluvuse, põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi eesmärkide täitmiseks, sealhulgas kodanikuühiskonna võimekuse, sõltumatu huvikaitse, kodanikuosaluse, kogukondade kriisivalmiduse ja haavatavate sihtrühmade esindatuse toetamiseks.
2. **Avalikustada koondatud jaotus.** Avaldada jaotus viivitamata ja hiljemalt enne selle otsustamist viie erieesmärgi ja kavandatavate tegevussuundade kaupa. Lisada võrdlus varasemate valdkondlike ettepanekutega, tehtud muudatuste põhjendused ning vähemalt peamiste sotsiaalsete, piirkondlike ja kodanikuühiskonnale avalduvate mõjude hinnang.
3. **Anda enne otsust sisuline tagasisidevõimalus.** Jätta materjalide avalikustamise ja valitsuse otsuse vahele vähemalt kümme tööpäeva, korraldada partneritega arutelu ning avaldada pärast otsust tagasisidetabel, millest nähtub, milliseid ettepanekuid arvestati ja miks.

4. **Leppida kokku edasine partnerlus.** Avalikustada kaasamise ajakava ja otsustuskohad kuni riigiplaani esitamiseni Euroopa Komisjonile 2027. aasta oktoobris ning kaasata asjaomased partnerid ka meetmete, valikukriteeriumide ja tulemuste hindamise kujundamisse.

Palume valitsusel anda pöördumisele kirjalik vastus enne riigiplaani esmase eelarvejaotuse kinnitamist ning nimetada kontaktisik, kelle kaudu saab koordineerida partnerite sisulist osalemist edasises protsessis.

Lugupidamisega

Koordineerija: Vabaühenduste Liit

Kontakt: Marcus Ehasoo, marcus@heakodanik.ee, 5343 2142

Lisa 1. Avaliku ühispöördumise toetajad

Viide avalikule ühispöördumisele:

<https://heakodanik.ee/uudised/vabauhendused-riigile-arge-otsustage-eli-raha-kasutamise-prioriteete-ilma-kodanikuuhiskonnata/>

1. Avatud Hariduse Liit MTÜ
2. Balti Uuringute Instituut MTÜ
3. Demokraatiatrenn MTÜ
4. Eesti Afaasialiit
5. Eesti Koostöö Kogu SA
6. Eesti Folkloorinõukogu
7. Eesti Haridustöötajate Liit
8. Eesti HIV-positiivsete Võrgustik MTÜ
9. Eesti Ingerisoomlaste Liit MTÜ
10. Eesti Insuldipatsientide Selts MTÜ
11. Eesti Kirjanike Liit MTÜ
12. Eesti Lasterikaste Perede Liit
13. Eesti LEADER Liit
14. Eesti LGBT Ühing MTÜ
15. Eesti Noorsootöötajate Kogu
16. Eesti Noorteühenduste Liit
17. Eesti Pagulasabi
18. Eesti Puuetega Inimeste Koda
19. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit MTÜ
20. Eesti Rahvaülikoolide Liit
21. Eesti Reumaliit
22. Eesti Seksuaaltervise Liit
23. Eesti Skautide Ühing
24. Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon
25. Eesti Teatriliit MTÜ
26. Eesti Toitumisenõustajate ja -terapeutide Ühendus
27. Eesti Transinimeste Ühing
28. Eesti Tsöliaakia Selts MTÜ
29. Eesti Vabaharidusliit
30. Eesti Vabaühenduste Liit MTÜ
31. Eesti Vegan Selts
32. Eesti Vähiliit MTÜ
33. Kestliku Ettevõtluse Liit KELL
34. Mittetulundusühing Eluliin

35. Mittetulundusühing HASARTMÄNGUSÕLTUVUSE NÕUSTAMISKESKUS
36. Mittetulundusühing Loodusvõlu
37. MTÜ Arengukoostöö Ümarlaud
38. MTÜ Arvamusfestival
39. MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus
40. MTÜ Eesti Muuseumiühing
41. MTÜ Eesti Roheline Liikumine
42. MTÜ Eriline Maailm
43. MTÜ Feministeerium
44. MTÜ Fenno-Ugria Asutus
45. MTÜ Lastekaitse Liit
46. MTÜ Loomus
47. MTÜ Peasjad
48. Onkoloogika MTÜ
49. Päästame Eesti Metsad MTÜ
50. Päästeliit
51. SA Avatud Eesti Fond
52. SA Eesti Koostöö Kogu
53. SA Eestimaa Looduse Fond
54. SA Kiusamisvaba Kool
55. SA Mõttekoda Praxis
56. SA Noored Kooli
57. SA Tallinna Lastehaigla Toetusfond
58. Saviranna Külaseltsi MTÜ
59. Sihtasutus Eesti Inimõiguste Keskus
60. Sihtasutus Junior Achievement Eesti
61. Sihtasutus Teraapia Arenduseks ja Innovatsiooniks Psühheedelikumidega
62. Zero Waste Estonia SA
63. Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus
64. Varjupaikade MTÜ